

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ: ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНОГО СТАНУ

DIFFERENTIATION OF JUDICIAL FORM OF ADMINISTRATIVE LEGAL PROCEEDING OF UKRAINE: FROM HISTORY TO THE MODERN STATE

Черникова А.О., к.ю.н., суддя

Донецький окружний адміністративний суд

Стаття присвячена висвітленню окремих проблемних питань, пов'язаних із диференціацією процесуальної форми адміністративного судочинства. Продовжено авторське дослідження, проведене в 2015 році, щодо історичних аспектів науково-теоретичного розуміння процесуальної форми та еволюції законодавчих підходів до її диференціації в адміністративному судочинстві. Під диференціацією процесуальної форми адміністративного судочинства розуміється правотворчий процес, зумовлений волею законодавця і рішенням суду, спрямований на застосування під час вирішення публічно-правового конфлікту процесуальної процедури, відмінної (виокремленої) від загальної, яка має специфічні риси, породжені категорією справи, її складністю, суб'єктом звернення. Проведений історичний експеримент до ґенези диференціації процесуальної форми судочинства засвідчує її закономірний характер і розвиток у сучасному правовому полі. Диференціація у напрямі спрощення адміністративного судочинства і законодавче закріплення форм останнього стали новітнім етапом в еволюції категорії «процесуальна форма». Проаналізувавши законодавчі підходи до врегулювання правил загального позовного провадження і спрощеного позовного провадження, ми встановили неоднозначність у розумінні окремих питань, пов'язаних із застосуванням тієї чи іншої процедури до різних категорій адміністративних справ. Зокрема, характерні правила спрощеного позовного провадження не повністю відображають особливості провадження у термінових адміністративних справах. На авторське переконання, законодавець регламентує спрощення у широкому його розумінні, включаючи і прискорення правової процедури. Вказано на доцільність подальшого розвитку теоретико-методологічних засад категорії «процесуальна форма» та критеріїв її диференціації, а також запровадження у законодавчий обіг цelerантного провадження, яким охоплюється спрощення і прискорення правових процедур.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративна справа, процесуальна форма, диференціація, еволюція процесуальної форми.

The article is devoted illumination of separate problem questions, related to differentiation of judicial form of the administrative legal proceeding. Continued author research, conducted in 2015, in relation to the historical aspects of the scientific theoretical intendment of judicial form and evolution of the legislative going near its differentiation in the administrative legal proceeding. Under differentiation of judicial form of the administrative legal proceeding a law-making process, predefined will of legislator by judicially, is understood, directed on application during a decision in public legal to the conflict of judicial procedure, different (selected) from general, which has specific lines, descendant a business category, its complication, subject of appeal. Historical digression is conducted to genesis of differentiation of judicial form of the legal proceeding appropriate character and development certifies it in the modern legal field. Differentiation in direction of simplification of the administrative legal proceeding legislative fixing of forms last became the newest stage in the evolution of category «judicial form». Analyzing the legislative going near the settlement of rules of general lawsuit realization and simplified lawsuit realization, an ambiguousness is set in intendment of separate questions, related to application of that or other procedure to the different categories of administrative cases. In particular, the characteristic rules of the simplified lawsuit realization not fully represent the features of realization in the administrative matters of great urgency. On author persuasion, a legislator regulates simplification in his wide understanding, including the acceleration of legal procedure. It is indicated on expedience of subsequent development theoretical methodological fundamentals of category «judicial form» and criteria of its differentiation, and also introduction, in the legislative appeal of lat. – «celerantes» realization, which is engulf simplification and acceleration of legal procedures.

Key words: administrative legal proceeding, administrative case, judicial form, differentiation, evolution of judicial form.

«Якість і ефективність норм Кодексу адміністративного судочинства України повинна бути забезпечена не тільки аналізом практики, а й ґрунтовними теоретичними напрацюваннями представників науки адміністративного права і процесу», – наголошує проф. О.І. Миколенко [1, с. 50]. Реформування адміністративного судочинства у напрямі оптимізації його здійснення, забезпечення балансу між правовою процедурою та дотриманням конституційних приписів про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України), потребує упровадження категорій і понять, властивих загальній теорії процесуального права, з урахуванням трансформацій суспільних відносин і оновлених наукових концепцій. Однією із таких категорій виступає процесуальна форма, завдяки якій упорядковується судочинство і досягається виконання його завдань. Наукове трактування цієї правової категорії і понять, пов'язаних з нею, відіграє важливу роль для визначення понятійного апарату будь-якої галузі процесуального права (розвитку однакових терміносистем), виокремлення специфіки кожної з них. При цьому генеза будь-якої процесуальної категорії, процесуального інституту супроводжується певними ретроспективними аспектами, адже аксіомою є твердження про те, що без вивчення минулого неможливе майбутнє.

Стан опрацювання проблеми. Процесуальна форма властива кожному юридичному процесу, але з огляду на відсутність її нормативно-правового закріплення питання щодо змістовного наповнення цієї категорії викликають наукову дискусію. Еволюція того чи іншого об'єкта пізнання у вітчизняному адміністративному судочинстві, історичні передумови формування самого адміністративного судочинства постійно перебувають у полі зору наукової спільноти. Безумовним підґрунтям для досліджень у сфері адміністративного судочинства є праці В.Б. Авер'янова, А.М. Апарова, Д.М. Бахраха, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, Д.М. Лук'янець, О.І. Миколенка, О.В. Музи, Ю.С. Педька, В.Г. Перепелюка, М.М. Тищенко та інших. Деякі різновиди адміністративних проваджень досліджені в роботах Д.В. Роженька, М.І. Цуркана (письмове провадження), Д.В. Кузнецова (скорочене провадження), І.В. Завальнюка (спрощене провадження), М.М. Аракеляна, О.В. Бачернікова, О.В. Євсікової, О.А. Журавського, В.О. Коваль, І.А. Малярчук, К.В. Мінаєвої, Я.С. Рябенка, Т.М. Савон, М.І. Смоковича, А.В. Шалангінової та інших (особливі провадження). Диференціації процесуальної форми в адміністративному судочинстві присвячено авторську працю [2]. Серед монографічних здобутків останніх років, в яких

розглядаються, зокрема й питання розвитку адміністративного судочинства в історичній ретроспективі, слід згадати роботи І.О. Богомазової [3], І.А. Качура [4], О.І. Корчинського [5]. Особливий інтерес представляє публікація О.І. Миколенка, присвячена визначенню етапів історичного розвитку наукової думки щодо процесуальної форми в адміністративному судочинстві, а також розумінню даної категорії в сучасній доктрині адміністративного права і процесу [1]. Автором зауважена відсутність єдиного підходу в межах теорії адміністративного процесу щодо поняття «процесуальна форма в адміністративному судочинстві» [1, с. 52].

При цьому саме нормативно-правова еволюція процесуальної форми в адміністративному судочинстві, представлена і в авторській публікації 2015 р. [6], потребує подальших роздумів з огляду на зміни у процесуальному законодавстві [7], спрямовані й на уніфікацію його категорій та інститутів. Зокрема, це стосується й форм провадження у тому чи іншому різновиді судочинства.

Тому **метою** цієї статті є висвітлення проблемних питань диференціації процесуальної форми адміністративного судочинства з огляду на історичні етапи її нормативно-правового формування та сучасний стан.

Виклад основного матеріалу. Дослідники наголошують: «Історично українська традиція адміністративної юстиції формувалася на основі і національного, і зарубіжного досвіду. Кожен історичний період залишив свій відбиток на процесі становлення та розвитку адміністративного судочинства» [5, с. 4].

У сучасних наукових доробках процесуальна форма розглядається здебільшого як порядок діяльності сторін (учасників) процесу, спрямований на виконання завдань судочинства, за недотримання якого настає встановлена законом відповідальність, або як сукупність однорідних процедурних вимог, що пред'являються до дій учасників процесу і спрямовуються на досягнення певного матеріально-правового результату. Усі визначення процесуальної форми об'єднують такі загальні складники, як порядок (провадження, стадій, процесуальних дій і рішень), нормативно-правове його закріплення, спрямованість на вирішення завдань провадження (судочинства), послідовність процесуальних дій і рішень, що встановлені законом або впливають із логіки розвитку процесу. При цьому буквально розуміння процесуальної форми як структури процесу або як сукупності гарантій останнього видається хибним. Форма виступає способом організації і вираження явища, критерієм структуризації об'єкта [2, с. 63].

Лексема «диференціація» не властива науковому обігу в адміністративному судочинстві. Диференціація призводить до зміни процесуального порядку судочинства (правових процедур і умов, що сприяють судочинству). Формується окрема процесуальна форма того чи іншого провадження, що, з одного боку, підкоряється його загальним засадам, а з іншого – має специфічні риси, які відрізняють її від загальноприйнятого порядку. На нашу думку, під диференціацією процесуальної форми в адміністративному судочинстві слід розуміти правотворчий процес, зумовлений волею законодавця і рішенням суду, спрямований на застосування під час вирішення публічно-правового конфлікту процесуальної процедури, відмінної (виокремленої) від загальної, яка має специфічні риси, породжені категорією справи, її складністю, суб'єктом звернення, при дотриманні основних засад адміністративного судочинства і умов реалізації його завдань.

Серед підстав диференціації в адміністративному судочинстві необхідно виділяти такі: 1) складність справи тієї чи іншої категорії у вирішенні фактичної і правової її сторони; 2) суспільне значення публічно-правового конфлікту у тій чи іншій сфері (вибірчій, податковій, адміністративно-деліктній, фінансовій, господарській, міграційній тощо), дієво вирішення якого потребує посилення процесу-

альних гарантій (скорочених строків, негайного виконання судового рішення тощо). Диференціація процесуальної форми зумовлена відповідними об'єктивними (оптимальність процедури вирішення спору) і суб'єктивними (розсуд законодавця, рішення суду) чинниками та повинна відповідати низці умов (законам логіки, принципу системності, дотриманню процесуальних гарантій і виконанню завдань судочинства). Показниками ж ефективності диференціації процесуальної форми адміністративного судочинства визнаються такі: розумний строк; обсяг діяльності суду для встановлення обставин справи та прийняття у ній рішення; кількість витрат з боку усіх залучених до адміністративних і процесуальних відносин осіб; рівень забезпечення сторін процесуальними гарантіями; якість судових рішень та стан їх виконання [2, с. 66].

Саме у контексті таких підходів до розуміння процесуальної форми і її диференціації в адміністративному судочинстві проведене вивчення еволюції цієї категорії.

Історичний екскурс до генези диференціації процесуальної форми судочинства засвідчує зумовленість цього явища розвитком суспільства і держави, їх правовими, соціальними й економічними цінностями на тому чи іншому етапі (починаючи із Руської правди і усіх наступних пам'яток права, які діяли на території України в польсько-литовську добу, козацький та гетьманський періоди, в часи імперського панування, в радянську епоху і у сучасній незалежній державі) [6].

Встановлено, що зародження процесуальної форми судочинства відбувалась на нормах звичаєвого права. Перші паростки її диференціації вбачаються у приписах найдавнішої пам'ятки права – Руської Правди. Певні ознаки диференціації процесуальної форми судочинства властиві й іншим правовим документам – Литовським статутам, Соборному уложенню 1649 р., Правам, за якими судиться малоросійський народ, Зводу Законів Російської імперії, процесуальним кодексам Австро-Угорщини. До тогочасних критеріїв диференціації віднесено важливі для історичних періодів розвитку державності справи і соціальний статус населення.

Вперше чітка диференціація процесуальної форми судочинства, спрямована на його прискорення і спрощення, виділення особливостей тих чи інших категорій справ, була представлена у 16 томі Зводу Законів Російської імперії. Однак пізніше скорочені форми провадження були визнані незадовільними, що спонукало до пошуку нових шляхів удосконалення процесуального законодавства і судочинства. За радянської влади судочинство йшло шлях від спрощеної процедури до урегулювання його процесуальної форми в окремих кодифікованих актах, які, зберігаючи єдиний порядок судочинства, закріпили особливості провадження в деяких категоріях справ.

У прийнятому 06.07.2005 р. Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [8] глава 6 «Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ» налічувала 13 статей, які згодом зазнали змін і доповнень 8 категоріями.

Слід констатувати підтримку вітчизняним законодавцем тенденції до диференціації процесуальної форми. Усі законопроекти в цій сфері мали спрямованість на диференціацію процесуальної форми, яка проявлялась через особливості провадження в окремих категоріях справ, хоча і з відмінними до цього процесу підходами. Законотворча практика підтверджує продовження процесу удосконалення як процесуальної форми адміністративного судочинства, так і її диференційованих різновидів. З 2009 р. підходи до диференціації процесуальної форми активізуються як у законотворчості, так і судовій практиці. Згідно зі статистичними даними кількість адміністративних справ, що розглядаються і вирішуються у загальній процесуальній формі, щорічно зменшується (2018, 2017 рр. – 28 – 30%; 2016, 2015 рр. – 33%; 2014 р. – 37%; 2013 р. – 42%; 2011 р. – 58%; 2008 р. – 64%).

Особливі порядки провадження в тих чи інших категоріях адміністративних справ зумовлювались розвитком законодавства і необхідністю запровадження дієвих механізмів захисту у разі виникнення нових правовідносин. Так, приписами ст. 183-6 КАС України передбачалась процедура обов'язкового судового контролю за випадками втручання контролюючих органів у різні сфери господарської діяльності підприємців і встановлювався механізм перевірки окружним адміністративним судом за позовами контролюючих органів обґрунтованості більшості прийнятих такими контролюючими органами рішень щодо вжиття заходів реагування під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. До внесення змін в КАС України, пов'язаних із видворенням іноземців та осіб без громадянства (ст. 183-5), спонукала тривала адміністративна процедура в таких справах, а змін, пов'язаних з арештом активів, що стосуються фінансування тероризму, – необхідність унормування процедури заморожування терористичних активів. Невиправдана судова тяганина в окремих категоріях справ, що призводила до ускладнень, недотримання принципу розумних строків, подекуди й унеможливлення захисту прав особи від протиправних посягань у сфері публічно-правових відносин, а також підтримка Радою Європи спрощених форм судочинства (Рекомендація R (87)18 1987 р. (Комітет Міністрів підкреслив важливість економії часу провадження і вказав на доцільність спрощення процесуальних процедур, коли факти видаються доволі ясними)) спонукали до доповнення Кодексу ст. 183-2 «Скорочене провадження». Також на виконання п. 34 Національного плану заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 805-р, з метою вдосконалення нормативно-правової бази з питань ефективного управління міграцією та протидії нелегальній міграції Парламентом 04.02.2016 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (щодо негайного розгляду судами позовів про примусове видворення або щодо затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення іноземців та осіб без громадянства або забезпечення передачі іноземців та осіб без громадянства відповідно до міжнародних договорів про реадмісію)», згідно з приписами якого скорочувалися строки адміністративного провадження в таких справах.

Важливим етапом законодавчого розвитку адміністративного судочинства, який можна назвати новітнім, стало ухвалення Закону «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [7], яким КАС представлено у новій редакції. При цьому законодавцем чітко визначені форми адміністративного судочинства – загальне і спрощене позовне провадження (ст. 12 КАС України).

Після ухвалення зазначених змін на розгляд Парламенту внесено законопроект «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (щодо удосконалення механізмів судового розгляду)» (реєстр. № 7414 від 19.12.2017 р.), в якому, крім іншого, пропонувався нова редакція ст. 12 КАС України, зумовлена заміною *справ незначної складності* на *малозначні справи*. Але згодом цей законопроект було відкликано.

Попри законодавче закріплення двох форм одного позовного провадження, у питанні диференціації порядку здійснення адміністративного судочинства, на нашу думку, мало ясності.

Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. Також законом передбачений виключний розгляд адміністративних справ

за правилами загального позовного провадження (п'ять випадків). Отже, законодавцем обрано нормопроектувальний підхід, за яким більшість адміністративних справ має розглядатись за спрощеною процедурою, а загальне провадження є радше винятком, зумовленим складністю справи та правовою доцільністю, встановленими законом і/або суддівським розсудом. Але, з іншого боку, розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими для розгляду справи, тобто за правилами загального позовного провадження з особливостями, визначеними законом (ч. 2 ст. 262 КАС України). Тобто відправним пунктом все ж таки є загальна процесуальна форма. Оскільки у роз'яснюючих термінах КАС України не визначені поняття загального позовного провадження і спрощеного позовного провадження, а закріплене при цьому поняття письмового провадження, то виникає наукова дискусія щодо змістовного їх наповнення і співвідношення.

Розділ II КАС України присвячений позовному провадженню, порядок якого регламентований в 11 главах. Десятою главою передбачений розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження. Тобто дев'ять глав цього розділу розкривають правила здійснення адміністративного судочинства у загальному провадженні. При цьому законодавцем додатково виокремлюються особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності (ст. 263 КАС України) в межах глави 10 і особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ (гл. 11 розділу II КАС України) – складних, термінових (15 різновидів), типових і зразкових. Відмежування особливостей позовного провадження щодо деяких категорій адміністративних справ має свідчити про окрему процесуальну форму їх розгляду адміністративним судом.

Нині під терміновими об'єднана більшість адміністративних справ, щодо яких виділялись особливості у провадженні в КАС України до його оновлення (глава 6). Такі особливості зумовлювались процесуальними строками початку провадження і розгляду справи, проголошенням та врученням судових рішень, їх оскарженням: «Публічно-правові відносини є досить розгалуженими, різновекторними, тому спори, що при цьому виникають, також мають різний характер, який не дозволяє вписати їх вирішення в єдину процесуальну форму, один процесуальний порядок, під єдині процесуальні умови. Тобто вирішення завдань адміністративного судочинства у таких справах можливе лише при спеціальних процесуальних строках, процедурі і суб'єктах звернення до суду та відкритті адміністративного провадження, порядку та умовах розгляду і вирішення спорів, оскарження в них судових рішень, їх виконання тощо» [2, с. 105].

За законодавчими приписами спрощену форму адміністративного судочинського провадження вирізняють такі риси: скорочені строки розгляду справи, подання відзиву, пояснень щодо позову; ініціювання спрощених правил позивачем; порядок вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження; можливість непроведення судового засідання; відсутність підготовчого засідання; розгляд справи без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами; ототожнення письмового провадження із спрощеним провадженням, яке проводиться без повідомлення учасників справи (у чітко визначених категоріях справ) (ст. 263 КАС України).

Якщо стосовно складних адміністративних справ і зразкових адміністративних справ законодавець чітко зазначив, за правилами якого провадження вони розглядаються (загального – ст.ст. 264, 267 КАС України, спрощеного – ст.ст. 265, 266, 290 КАС України), то щодо термінових справ можуть виникати питання в контексті процесуальної форми їх розгляду (процедура розгляду типової справи залежить від категорії публічно-правового спору).

Спрощене позовне провадження має на меті не просто своєчасність, а саме швидкість [4, с. 87]. Про таку пріо-

ритетність ідеться в ч. 2 ст. 12 КАС України. Але й терміновість пов'язана із швидкістю. Тобто термінові справи можна віднести до інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення. Отже, такі справи нібито мають вирішуватись у спрощеному режимі.

Проте аналіз законодавчих приписів стосовно правил спрощеного провадження і правил розгляду термінових справ вказує на певні відмінності у цих порядках, пов'язані із процесуальними строками виконання тих чи інших дій, участю сторін (без повідомлення сторін – спрощене провадження; з негайним повідомленням учасників справи – термінові справи; з обов'язковою участю сторін (наприклад, за ст. 283 КАС України) тощо), можливістю подання відзиву, заперечення, особливостями проголошення і вручення судового рішення, оскарження. Окремі термінові справи становлять суспільний інтерес (наприклад, виборчі спори), що не дозволяє спрощеної процесуальної форми у розумінні КАС України. Виходить, що порядки спрощеного провадження і провадження у термінових справах об'єднує лише необхідність більш швидкого реагування на публічно-правовий конфлікт і явність доказового матеріалу. Але, зрештою, метою розв'язання будь-якого публічно-правового спору, зокрема й у складних справах, є швидкий судовий розгляд. Спрощення означає скорочення різних затрат (часу, людського ресурсу), терміновість вказує на пріоритетність у зв'язку із неможливістю зволікання. Усі процесуальні форми покликані виконати завдання адміністративного судочинства. Критерії ж спрощення і прискорення (терміновості) судочинства, на наше переконання, не збігаються. Прискорена правова процедура передбачає швидке вирішення суспільно-правового конфлікту без шкоди для її повноти, а спрощена процедура дозволяє відмовитись від деяких складових її частин.

Традиційно вчені намагаються віднайти єдиний критерій диференціації процесуальної форми, виокремлення різновидів адміністративних справ. Наприклад, відомий вчений В.Д. Сорокін зазначав: «Критерієм, що дає можливість згрупувати однорідні індивідуально-конкретні справи, які становлять предмет відповідного виду адміністративного провадження, є характер індивідуально-конкретних справ (комплекс найсуттєвіших ознак, притаманних даній групі справ, які потребують у зв'язку з цим специфічної процедури вирішення)» [9, с. 76]. І.В. Завальнюк пропонує класифікацію спрощених проваджень в адміністративному судочинстві за такими критеріями: 1) зміст справи: а) справа позовного провадження; б) справа особливого (непозовного) провадження; 2) спосіб участі в адміністративному процесі: а) загальне провадження; б) письмове провадження; в) електронне провадження [10, с. 9]. Слушною видається думка автора щодо необхідності широкого розуміння спрощеного провадження за приписами чинного закону [10, с. 9].

Диференціація процесуальної форми відбувається, на нашу думку, при нормативно-правовому виокремленні, застосуванні на практиці певних спеціальних процедур (порядку і умов реалізації правил адміністративного судочинства). При цьому основною ознакою диференціації має бути системність, яка дозволяє розцінювати відповідну процесуальну процедуру як системне явище, а не окремі процедурні дії. Диференціація потребує наявності певних критеріїв, зумовлених об'єктивною необхідністю, і повинна утворювати самостійну правову процедуру адміністративного провадження із умовами, що сприяють її реалізації. Специфічні риси вирішення публічно-правового спору випливають із віднесення його до тієї чи іншої категорії, а вид справи (складна, незначної складності, термінова, зразкова) вказує на процесуальні особливості її розгляду.

Згідно з приписами чинного закону з адміністративного судочинства загальна процесуальна форма провадження в адміністративній справі диференціюється у бік спрощення позовного провадження щодо публічно-правового конфлікту. Спрощене позовне провадження, передбачаючи можливість вирішувати термінові справи у прискореному режимі (завдяки широкому розумінню такого спрощення) включає, на нашу думку, окремий підвид – прискорену процесуальну форму. Оскільки спрощення і прискорення розцінюються як складові частини явища целерантності [11, с. 98], то з метою термінологічної чистоти правових норм і однакового правозастосування ця категорія потребує добротної теоретичної розробки, наслідком якої стане внесення відповідних змін до КАС України.

Висновки. Таким чином, проведений еволюційний екскурс до нормотворчого розуміння і закріплення диференціації процесуальної форми засвідчує закономірність такої диференціації. Історичний шлях диференціації процесуальної форми судочинства супроводжувався різними підходами до доцільності його прискорення і спрощення, виділення особливостей тих чи інших категорій справ. Попри відсутність прямого унормування процесуальної форми та визначення поняття «диференціація», при запровадженні адміністративного судочинства та його удосконаленні вітчизняним законодавцем використано тенденцію до диференціації процесуальної форми, яка підтримується і на сучасному етапі розвитку науки. Диференціація процесуальної форми адміністративного судочинства має функціональний і якісний характер, що вказує на можливість теоретико-праксеологічного виділення критеріїв такої диференціації (сутність спору (предмет позову, суб'єкт звернення) і складність адміністративної справи, суспільне значення публічно-правового конфлікту). Водночас одним із завдань науки сучасного адміністративного судочинства, на нашу думку, залишається розвиток теоретико-методологічних засад категорії «процесуальна форма» та критеріїв її диференціації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миколенко О.І. Процесуальна форма в адміністративному судочинстві та проблеми законотворчості в Україні. *Правова держава*. 2018. № 29. С. 50–57.
2. Черникова А.О. Диференціація процесуальної форми адміністративного судочинства України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2016. 220 с.
3. Богомазова І.О. Підсудність справ адміністративним судам: теоретико-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2015. 20 с.
4. Качур І.А. Інститут адміністративної справи в адміністративному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2018. 225 с.
5. Корчинський О.І. Правові засади організації адміністративного судочинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2018. 185 с. URL: <http://lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation/2019/12191> (дата звернення: 04.11.2019).
6. Черникова А.О. Історичні аспекти диференціації процесуальної форми адміністративного судочинства України. *Порівняльно-аналітичне право* : електронне наукове фахове видання. 2015. № 6. С. 241–243. URL: <http://www.pap.in.ua/>.
7. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (дата звернення: 05.11.2019).
8. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (із змінами і доповненнями). URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2019).
9. Сорокін В.Д. Избранные труды. Санкт-Петербург : Издат-во Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. 1086 с.
10. Завальнюк І.В. Спрощене провадження в адміністративному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 22 с.
11. Сливич І.І. Прискорені та спрощені провадження в кримінальному судочинстві України: визначення та доцільність застосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Випуск 11. Том 3. С. 97–100.